

НАУКОВИЙ ІДІОСТИЛЬ ЮРІЯ ШЕВЕЛЬОВА

Стаття присвячена виявленню особливостей наукового ідіостилю відомого українського мовознавця – професора Юрія Володимировича Шевельова. Розкрито типові способи викладу інформації й активізації уваги читачів у наукових працях ученого. Здійснено аналіз мовних засобів, що слугують цитуванню думок інших науковців, ілюструванню тез прикладами, забезпечують логічну послідовність тексту, аргументування, порівняння, протиставлення тощо. З'ясовано місце художніх тропів і стилістичних фігур у науковому ідіостилі Юрія Шевельова. Висвітлено ставлення вченого до мовних запозичень, описано способи введення термінів у науковий текст, характерні для його мовознавчих праць. Визначено притаманні науковому мовленню Юрія Шевельова мовні звороти, що відрізняються від сучасних відповідників.

Ключові слова: Юрій Шевельов, науковий ідіостиль, мовні засоби, художні тропи, персоніфікація.

Shkitska I. Yuriy Shevelev's Scientific Idiostyle. *The article focuses on identifying the specific features of the scientific idiostyle of the famous Ukrainian linguist – Professor Yuriy Shevelyov. Despite the outstanding achievements of researchers of the scientist's creative output, there is still space for further studying of his rich scientific heritage, which determines the relevance of this scientific investigation, the purpose of which is to identify the features of Yuri Shevelev's scientific idiostyle.*

The tasks of the research are to determine the ways of presenting scientific information and activating the readers' attention; to find out the place of artistic tropes and stylistic figures in the researched scientific discourse; to analyze the linguistic means used by Yuriy Shevelyov to quote the opinions of other scientists, illustrate theses with examples, argue, compare, contrast, and ensure the logical sequence of the text; to highlight Yuri Shevelyov's attitude to linguistic borrowings and methods of introducing terms into the text; to determine typical language turns of the researcher's scientific idiostyle, as well as to describe linguistic means that are not characteristic of modern scientific discourse.

Results and conclusions. *The scientific language of Prof. Yuriy Shevelyov can be described as imaginative and colorful, which serves to activate readers' attention. The terminology used by the scientist testifies to the harmonious combination of specifically Ukrainian and borrowed linguistic means. His scientific idiostyle is characterized by the use of artistic tropes and stylistic figures: metaphors, epithets, similes, the personification of abstract concepts, etc.*

The methods of ensuring the logic and argumentation of the presented material in Yuriy Shevelev's scientific papers include marking the sequence of statements in presenting information, cause and effect relationships, appealing to what has been said before, announcing further information, persuasion by refuting a common misconception, appealing to regularities, announcing a transition to another topic, using the techniques of juxtaposition, contrast, emphasis on statements, detailing and clarification, as well as presentation of notes.

Keywords: *scientific idiosyncrasy, Yuriy Shevelyov, linguistic means, artistic tropes, personification.*

Вступ

Юрій Шевельов є видатним українським ученим, відомим в Україні та далеко за її межами. Його наукова спадщина вражає політема-тичністю і різножанровістю, засвідчує широкий спектр зацікавлень, прагнення донести результати наукових студій не тільки до фахівців, але й до широкого кола осіб, яких приваблюють питання історії та розвитку мови, історії, культури тощо. Вивченню наукового доробку цієї славетної постаті присвячено багато праць дослідників із різних галузей. Серед них можна виокремити роботи, у яких окреслюється роль Юрія Шевельова в розвитку українського й зарубіжного мовознавства (Даниленко, 2000; 2011; Скопненко, 2011; Масенко, 2008; 2014; Гриценко, 2017), студії, предметом вивчення яких постають питання перекладу праць ученого (Вакуленко, 2014); його внесок у методологію мовознавства (Вакуленко, 2016), розвиток наукового стилю мови (Селігей, 2010), погляди Юрія Шевельова на історію української мови та її періодизацію (Геращенко, 2009; Наєнко, 2010; Ткач, 2014), діалектологічне багатство мови (Мойсеєнко, 2009), правописну систему української мови (Німчук, 2009), нормування літературної мови (Черемська, 2009) тощо.

Проте, незважаючи на великі напрацювання дослідників творчої спадщини проф. Ю. В. Шевельова, усе ще залишається простір до подальшого дослідження лінгвістичних праць ученого, що зумовлює **актуальність** нашої наукової розвідки. **Метою** статті є виявлення особливостей наукового ідіостилу Юрія Шевельова, досягнення якої передбачає виконання таких завдань:

– визначення способів викладу наукової інформації й активізації уваги читачів у мовознавчих працях ученого;

- з'ясування місця художніх тропів і стилістичних фігур у досліджуваних наукових текстах;
- аналіз мовних засобів, що слугують цитуванню думок інших науковців, ілюструванню тез прикладами, забезпечують логічну послідовність тексту, аргументування, порівняння, протиставлення тощо;
- висвітлення ставлення Юрія Шевельова до мовних запозичень і визначення притаманних ученому способів введення термінів у науковий текст;
- визначення типових мовних зворотів наукового ідіостилю славетного лінгвіста, їх протиставлення мовним засобам, характерним для сучасного наукового дискурсу.

Методи дослідження

Описовий і класифікаційний методи слугували відповідно опису способів та прийомів викладу інформації в наукових розвідках Юрія Шевельова, поділу мовних засобів на групи за змістовими й формальними характеристиками. Методи *аналізу* та *синтезу* уможливили виявлення типових особливостей наукового ідіостилю відомого мовознавця. Методи *систематизації* й *узагальнення* використано для формулювання висновкової частини дослідження. Метод *порівняння* дав змогу побачити різницю між особливостями сучасного наукового тексту і тексту ХХ ст., а також провести межу між нейтральними й емоційно забарвленими мовними одиницями, що потрапляють у науковий дискурс. Метод *статистичного аналізу* слугував формулюванню тверджень щодо частотності функціонування різних мовних одиниць у наукових текстах проф. Юрія Володимировича Шевельова тощо.

Виклад основного матеріалу

Хоча традиційно для наукового стилю української мови характерне вживання колективного «ми», що є вираженням авторської скромності, маркує глибоку повагу автора до праць попередників, поцінування допомоги наукових наставників, у мовознавчих працях Юрія Шевельова часом можна зустріти використання форми першої особи однини (*подаю, згадаю, зауважу, хочу нагадати, поділюся* та ін.), що на рівні речення вербалізується за допомогою означено-особових конструкцій, рідше – особових. Наприклад: *З особливостей звукових і морфологічних відзначу: спорадичне зникнення початкового*

г перед р... (Шевельов, 2003: 74); *Я не думаю, що з цим висновком мож-
на було цілком погодитися* (Шевельов, 2002: 82).

У науковому ідіостилі вченого доволі частотною є вербальна ре-
презентація займенника «ми» (*ми бачимо, ми говоримо / скажемо,
ми дійшли до, ми маємо справу, ми помилилися* та ін.): *До того ж,
як ми вже бачили, мова сама дає собі раду з чужими словами, поступо-
во принатурюючи їх до своїх норм і законів* (Шерех, 1951: 164); *Пест-
ливість ми можемо відтворювати передусім за допомогою пестливих
наростків...* (Там само: 60).

Також характерними для текстів наукових праць Юрія Шевельо-
ва постають означено-особові конструкції з дієслівними формами
у формі першої особи множини: *Маємо тут на увазі звертання, для
якого звичайно використовується клична форма іменника, а там, де її
нема, – називний відмінок у ролі її заступника* (Там само: 164). Серед
таких конструкцій частотностю відзначаються спонукальні структу-
ри, що слугують активізації уваги читача та забезпечують діалогіч-
ність (*додаймо, повернімось, спробуймо, використаймо, киньмо
погляд* і под.): *Додаймо ще такого ж характеру рецензію Т. Лера-
Сплавінського...* (Шевельов, 1994: 3); *Повернімось до нашого прикладу*
(Шерех, 1951: 10).

Невід'ємним атрибутом наукового ідіостилу славетного вченого
є вживання художніх тропів і деяких стилістичних фігур. Найбільш
репрезентованими є метафори (*вибухає дискусія, вогнище зміни,
згущення рис мови, мовні прогалини, підриг теорії, репертуар на-
ростків, сліпота терору, творче підсоння* та ін.): *Цілком природ-
но, що, як правило, вони (риси української мови. – І. Ш.) поховані під
пізнішими змінами. Їх треба розкопати, вивести на денне світло, як
археолог викопує шар за шаром рештки згаслих культур* (Шевельов,
1994: 12); *Але незважаючи на всю безоглядну суворість і безжальну
сліпоту терору, після деяких вагань усе істотне з усталеного Синяв-
ським зберелося до сьогодні* (Шевельов, 2002: 15); *Але не висихали
в цей час і інші канали* (Шевельов, 2003: 84); *Ще більший репертуар
пестливих і здрібнених наростків* (Шерех, 1951: 215). Але мають місце
також епітети (*гаряча стаття, гостра відповідь, жива мова, збля-
клі літери, твереза оцінка* та ін.): *Цими словами кінчається гаряче
стаття Б. Грінченка, сповнена духу нетерпимости й льокальної об-
межености* (Шевельов, 2003: 43); *На що ж мусіла спиратися ця буйно*

розквітла зразу преса в мові? (Там само: 56). Подекуди переносне вживання слів супроводжується графічним позначенням у вигляді лапок: *Уважалося, що він «нагинає» науку до політики* (Шевельов, 1994: 4). Для увиразнення думки Юрій Володимирович подекуди вдається до повторів і градації: *Справді, звідки могло тогочасне село, позбавлене зв'язків з широким світом, не маючи української школи, книжки й преси, – звідки могло воно черпати назви для понять, зв'язаних із міським побутом і вищими сферами інтелектуальної діяльності?* (Шевельов, 2003: 105); *Ганцов ніколи не був ані епігоном, ані вірним послідовником Шахматова* (Шевельов, 2002: 50); *А втім, найкращим, найпевнішим і найнаочнішим доказом у таких випадках бувають не свідчення мемуаристів і навіть не автовисловлювання, а самі твори письменника* (Шевельов, 2003: 78).

Досить оригінальним вважаємо використання автором прийому персоніфікації в наукових працях. У його розвідках часто персоніфікуються абстрактні поняття на зразок «думка», «мова», «праця», «спостереження», «справедливість», «термін», «факт», а також поняття на позначення частин слова і граматичних категорій (*осторонь стоїть праця, від уваги не втік факт, куди йшла творча думка, відпадає думка, система залишила в спадок, перетягати на себе наголос* та ін.): *Це спостереження кликало до далеко радикальніших висновків* (Шевельов, 2002: 44); *Є в українській мові Великої України багато явищ фонетично-морфологічного характеру, які прагнули проникнути в літературну мову і зацепитися в ній, але не сприйнялися, не зачепилися, хоч їх уживав і дехто з видатних письменників* (Шевельов, 2003: 118); *За цих обставин дивує не те, що українська мова змушена була відступати, а те, що вона розмірно цупко трималася* (Шевельов, 1998: 127); *Як і більшість емоційно забарвлених наростків, наросток -іш- має нахил перетягати на себе наголос, напр., здоровий – здоровіший, синій – синіший* (Шерех, 1951: 242).

Наукове мовлення Юрія Шевельова подекуди відзначається образністю, що забезпечується вживанням фразеологізмів, у тому числі модифікованих: *Але в колективних працях часто буває так, що якась одна особа стає душею підприємства, вибивається на фактичного керівника* (Шевельов, 2002: 33). Ідеться передусім про науково-популярні праці автора, що тяжіють до публіцистичного стилю. Саме тут можна зустріти такі фразеологізми, як *бути порожнім звуком* (для

кого / чого), *гаяти час, з перших рук, зійти нанівець, кидати камінь, крапля в морі, мати / втратити ґрунт під ногами, почувати себе (як) вдома, стерти з лиця землі, треба не спускати з ока* та ін. Наприклад: *Не випадково* ані в своєму романтизмі, ані в своєму народництві Курило звичайно не доходила крайностей, не втрачала ґрунту під ногами, не виробляла приписів, розбіжних з фактами (Там само: 67); ...*вона* (Олена Курило. – І. Ш.) *почувала себе дома не тільки в загальній славістиці, а почасти і в романістиці* – вона не раз зіставляла українські фонетичні процеси з фонетичними процесами головних романських мов (Там само: 85).

Наданню образності науковим текстам слугують також урочисті слова та мовні звороти (*авреола героїчності, наświetлення, осяги минулого, патос праці, порожня височінь, почасти* та ін.): *Спільним був запал і патос їхньої праці, об'єднувало їх однаково потужне прагнення знайти останню правду про історію української мови...* (Там само: 26); *Не конечно зовсім погоджуватись, але не можна йти вперед, не знавши верховинних осягів минулого* (Там само: 28); *Від грандіозного конструктивного пляну залишилося лише кілька бетонових колон, простягнених у порожню височінь, з незаповненими прямокутниками між ними* (Там само: 76).

Способами забезпечення логічності й аргументованості викладеного матеріалу в наукових працях Юрія Шевельова постають:

а) *черговість у викладі інформації (але перш, ніж..., з одного боку, з другого боку; забігаючи вперед у часі,...; насамперед слід згадати, передусім, переходжу до ..., по-перше, по-друге; почну з..., спершу і т. д.)*: *Почну з подання загальної схеми мовного розвитку на східноєвропейській рівнині на схід від Карпат і від пуц на захід від Дніпра...* (Шевельов, 1994: 8); *Але перше, ніж оце до нього перейти, згадаймо ще одну функцію, в якій іменник виступає в ролі граматично-незалежного слова, хоч і не стоїть у називному відмінку* (Шерех, 1951: 164); *Насамперед слід згадати ті випадки, коли дублетні закінчення тримаються в обмеженому числі випадків просто в силу традиції, не в'яжучися з жадними правилами або тенденціями загальнішого характеру* (Там само: 188);

б) *репрезентація причиново-наслідкових відношень (а значить, внаслідок того, з цього видно, з цього випливає, приводить до висновку..., тому, у міру того, як та ін.)*: *З цього видно, що число*

супроти відмінка – менше істотна форма іменника (Там само: 163); Мова йде про частину наявного сіна, але про все наявне молоко. Тому перший об'єкт стоїть у родовому відмінку, а другий у знахідному (Там само: 167); З цього, отже, випливає, що прикметник у реченні своїм значенням завжди несамотійний, завжди підпорядкований іменникові (Там само: 219); В міру того, як звичайний числівник перетворюється на незмінний числовий показник при іменнику, збільшується потреба мати слова, що відтворювали б поняття кількості в її конкретному застосуванні... (Там само: 255).

Висновковість у наукових текстах Юрія Шевельова репрезентована такими мовними засобами: **загалом, нарешті, кінець кінцем, отже, таким чином, у світлі всього сказаного видно**. Наприклад: В наслідок того, що первісне значення показника -ся як виявника безоб'єктності через уживання в таких відмінних випадках сильно збігло, стало можливим зрештою навіть уживання при дієсловах з цим показником об'єкта в знахідному відмінку (Там само: 315); Огляд наголосу українських іменників приводить до висновку, що в мові існує нахил розірвати зв'язок наголосу з поодинокими відмінками, а натомість використати його для розрізнення чисел (Там само: 205); В світлі всього сказаного видно, що іменники 1-ої відміни кінець-кінцем поділяються на дев'ять типів: три групи, а в межах кожної групи – три родові підподіли, сильно затушковані в множині, але цілком виразні в однині (Там само: 187);

в) **апелювання до раніше сказаного (вищенаведені слова, досі мовилося про ..., про які вже говорено вище, як уже сказано (вище) / згадано, показано, подано...; як я вже тут казав і т. д.)**: Політичну проєкцію на сучасність, як я вже тут казав, з цих питань робити не обов'язково (Шевельов, 1994: 17); Систему порушують тільки впливи наголосу, про які вже говорено вище ... (Шерех, 1951: 195);

г) **анонсування подальшого викладу інформації, зокрема переходу до іншої теми (далі ми проаналізуємо..., далі розглянемо..., про ... буде сказано далі, про це буде ще мова далі, про це докладніше далі, що ж до..., то... та ін.)**: Далі ми проаналізуємо, якими каналами впливи з Галичини на велику Україну все-таки йшли (Шевельов, 2003: 23); Та про зв'язки Ганцова з Шахматовим буде ще мова далі (Шевельов, 2002: 49); Про кличну форму, яку іноді вважають теж за відмінок, буде сказано далі (§ 34) (Шерех, 1951: 162); Що ж до єдності

літературної мови, то І. Франко відкриває її на майбутнє, вважаючи, що в його час для неї ще нема передумов (Шевельов, 2003: 23); Далі розглянемо архаїзми і неологізми окремо (Шерех, 1951: 25);

г) **переконання шляхом спростування поширеної хибної думки**: З першого погляду може здатися, що відповідь можна й треба було знайти в говірках. Адже утерта фраза каже, що літературна мова українська базується на києво-полтавських говірках (Шевельов, 1994: 12);

д) **апелювання до очевидного, закономірностей і тенденцій (впадає в очі, зазвичай, здебільшого, зрозуміло, легко помітити, що..., найбільше таке буває, під впливом загального нахилу, природно, що..., регулярно вживається, типове явище, у міру того як..., характеристично, ця тенденція посилилася, часто трапляються, як відомо, як правило та ін.)**: Вона зветься, як відомо, називний відмінок (Шерех, 1951: 162); Характеристично, що назва драми Кропивницького «Дай серцеві волю, заведе в неволю» і тепер далеко частіше вживається в формі «Дай серцю волю, заведе в неволю» (Там само: 186); В сучасній мові під впливом загального нахилу відрізнати однину від множини наголосом подеколи з'являються перенесення наголосу в таких іменниках на кінець у множині (Там само: 202); Подібна нерозмежованість ступенів – явище, типове для емоційної мови, а ступеньовані прикметники переважно бувають забарвлені емоційно (Там само: 245);

е) **зіставлення (так само, як...; у прямій відповідності до цього та ін.) і протиставлення (але, в протиставленні, всупереч, навпаки, натомість, одначе, (а) щодо ..., то; у протилежність ..., супроти, що ж до, інша річ, коли та ін.)**: Так само, як у функції об'єкта, родовий відмінок межує з знахідним у функції часу (Там само: 168); У прямій відповідності до цього прикметник у реченні завжди буває і формально підпорядкований іменникові, узгоджуючися з ним (Там само: 219); Іменників, що мають наголос завжди на основі, в сучасній українській мові сильно поменшало супроти її старого стану (Там само: 199);... Щодо місцевого відмінка, то він уживається тільки з прийменниками (Там само: 172); Навпаки, діловій, публіцистичній, науковій мові дієприслівники притаманні в чималій кількості (Там само: 329); Загалом одначе короткі прикметники в сучасній мові – пережиткова категорія (Там само: 227);

е) **акцентування уваги на важливому (варте уваги, слід підкреслити, що..., тут варто відзначити, що...; треба пам'ятати / сказати та ін.):** Варте уваги, що наросток -ин(а) з наголосом на закінченні має прямо протилежне, себто збірне значення: ярина, ози-мина, садовина, дичина (але і тканина)... (Там само: 213); При цьому слід підкреслити, що і крапки і крапку мовець може ставити скрізь, не чекаючи, коли речення буде синтаксично довершене ... (Там само: 160); Тут варто відзначити, що орудний відмінок у сучасній мові за-любки виступає не тільки замість старішого називного відмінка при-судкового, а і замість інших «других» відмінків: знахідного, давального, родового (Там само: 170);

ж) **деталізування й уточнення, подання приміток (бувають випадки, до речі, додаймо до цього, що..., за винятком(-ами), коли додати до цього, коли..., крім того, між іншим, мова йде про, на додаток, окрім того, поза тим, точніше, почасти, принаймні, сказати б, що більше, щоправда та ін.):** Коли додати до цього, що -є- і -и- в закінченнях розрізняються тільки під наголосом..., а в першій і другій особі множини наголос звичайно не припадає на ці звуки, то можна буде легко зробити висновок, що перша і друга дієвідміна в суті являють один тип відмінювання, тільки з невеличкими варіантами (Там само: 298); На додаток, праці Житецького з історії літературної мови і Михальчука з діалектології стояли на далеко вищому рівні, ніж їхні молодші російські відповідники (Шевельов, 1994: 9).

Для інтерпретації думок автор удається до використання зворотів **мова йде, маємо на увазі...: Маємо тут на увазі звертання, для якого звичайно використовується клична форма іменника, а там, де її нема, – називний відмінок у ролі її заступника** (Шерех, 1951: 164). Активізації уваги читачів слугують також коментарі **(в буквальному розумінні; і, звичайно, слід; можуть бути (і є), у даній мовній одиниці, що дуже ймовірно, хоч би такий побіжний та ін.):** Про історію певної мови можна (і, звичайно, слід) говорити, відколи відбулася перша зміна, що не була спільною з сусідніми мовними одиницями ... (Шевельов, 1994: 8); Огляд діяльності українських мовознавців двадцятих років, хоч би такий побіжний, як цей, не можна обмежити на згадці тільки про тих, хто працював на підсоветській Україні (Шевельов, 2002: 26); Не було тепер нікого – в буквальному розумінні, – хто міг би переглянути правопис Хвилі (Шевельов, 1998: 140).

Посиленню категоричності та переконливості заявлених тез слугують прислівники **безперечно, далеко, дуже, незаперечно різко, цілком явно**: *Наявність конвергентних інновацій після або побіч дивергентних була цілком закономірна* (Шевельов, 1994: 15); *Картина різко змінюється, коли перейдемо до побутової лексики, в тому значенні, якого надано цьому термінові вище, і фразеології щоденної мови* (Шевельов, 2003: 79).

Для наведення прикладів учений використовує мовні звороти **візьмімо як приклад, з таких іменників назвемо, наприклад, ось приклади з ..., приміром, сюди належать**: *Візьмемо як приклад мову консерватора, крайнього монархіста й слов'янофіла певного гатунку Михайла Погодіна (1800-1875)* (Шевельов, 1994: 21); *Перенесення це природне і охоплює собою чимраз більше прийменників. Наприклад, ще донедавна прийменник біля вживався тільки в значенні місця, а тепер подеколи знаходимо його і в часовому значенні ...* (Шерех, 1951: 177).

Цитуючи інших, Юрій Шевельов послуговується зворотами **на його думку, як писав..., як слушно зауважив ..., цитую з пам'яті**. Для передавання мови третіх осіб або думок неавторитетних осіб автор уживає лексеми **мовляв, нібито**, зворот **як кажуть**: *Форми числа, роду тощо ніякого граматичного значення при керуванні не мають. Вони, як кажуть, граматично ірелевантні* (Там само: 77). Відзначимо, що для сучасної наукової традиції подання прізвищ науковців без ініціалів чи імені (як спостерігаємо подекуди в працях Ю. В. Шевельова) є досить не типовим: *У поданих уривках з Куліша і Косача теж є слова, які стали або стають архаїзмом, хоч само поняття й далі існує. Куліш пише про писарів* (Шевельов, 2002: 27); *Численні автори різних мовних підручників і підручників, що видавалися тоді цілою зливою, в суті речі майже виключно популяризували настанови Курило в (5)* (Там само: 65).

Для пояснення етимології слів, природи певних граматичних явищ, а також інтерпретації думок інших учений удається до припущень, що вербалізуються за допомогою зворотів, що маркують сумніви і некатегоричність: **десь, здається, імовірно, напевно, не виключено, що...; може, можливо, можливі такі форми, можна думати / припустити, складається враження, що...** та ін.: *Не виключено, що такі конструкції завдячують своє існування польсько-німецьким впливам* (Шерех, 1951: 178); *Це, можна думати, зв'язане якраз з тим,*

що керування прикметників, зустрічаючися не надто часто, не устабілізувалося, з певними відмінками не пов'язалося виразно окреслене значення (Там само: 222); Проте, здається, що роль північного елемента в формуванні фонетичної системи південно-східних говірок децю недооцінює (Шевельов, 2002: 46); З першого погляду може здатися, що відповідь можна й треба було знайти в говірках (Шевельов, 1994: 12).

Улюбленими засобами перефразування Юрія Володимировича постають такі мовні конструкції: **інакше кажучи, іншими словами, себто, тим самим**: Тим самим відпадає думка про слов'янські варіанти, і Курило вважає, що форми з -а, зв'язані з Литовською державою, треба розглядати як окремі білорусизми або північноукраїнізми (Шевельов, 2002: 81); Дієприкметник бо показує діяльність як ознаку, закладену в предметі, себто в своєму значенні поєднує риси дієслова і прикметника. Відбитком такого двоїстого характеру його значення є і його граматична природа... (Шерех, 1951: 319).

Крім звичних для сучасних дослідників типових мовних зворотів наукового стилю на зразок **бути вартим уваги, впливають висновки**, у наукових працях славетного мовознавця знаходимо й такі: **відкриватися в новому світлі, встановлювати паралельність, існувати в зародках, кидати світло на** (що) (пор. із сучасн. «проливати світло»), **набрати значення** (пор. із сучасн. «набути значення»), **накреслювати в загальному контурі** (схематично), **підносити питання** (пор. із сучасн. «піднімати питання»), **побіжні завваги, справляти вплив** (пор. із сучасн. «чинити вплив», «справляти враження»), **стояти отвором** (про питання), **поставити під дослід** (пор. із сучасн. «поставити під сумнів»), **правити за приклад / норму, ставити питання на реальний ґрунт, окреслюватися міркуваннями** та ін. Наприклад: З праць Ганцова видно, що найбільший вплив на нього справив – з числа його вчителів – Лев Щерба... (Шевельов, 2002: 50); Через позанаукові причини вони (українські мовознавці. – І. Ш.) цього виконати не змогли і питання стоїть отвором ще й сьогодні (Там само: 52); За приклад могли би правити такі слова, як шумлива (Шевельов, 2003: 37); Нормальна сфера вживання аналітичних форм третього ступеня окреслюється тими ж міркуваннями, що й сфера вживання аналітичних форм другого ступеня (див. а) (Шерех, 1951: 246); Тільки дієслівні займенники в нас не розвинулися і існують лише

в зародках (Там само: 257); Зокрема, цей факт кидає дещо нового світла й на розвиток о, е в закритих складах, бо саме від цієї межі починається на захід спад різниці в стилі вимови наголошених і ненаголошених складів (Шевельов, 2002: 82); ... З поданого огляду випливає, що категорія особовості не набрала в українській іменниковій відміні вирішального значення (Шерех, 1951: 194).

Подекуди в науковому ідіостилі Юрія Шевельова зустрічаємо і штампи на зразок **бути настільною книгою, кузня слів, писати золотими літерами, релігія життя**. Наприклад: Як настільна книга літературних редакторів, вона (праця О. Курило. – І. Ш.) визначила собою весь напрям їх праці на довгі роки (Шевельов, 2002: 64); Але і самого факту, що він віддав десяток років свого життя праці над академічним словником і надав цьому досі неперевершеному виданню свого духа печать, досить для того, щоб записати ім'я Ганцова золотими літерами на таблиці визначних діячів української культури (Там само: 34).

Часом учений удається до вживання неологізмів, зокрема авторських (**абсолютно-безособові речення, архаїчний неологізм, «другий» відмінок, галичанизатор, галичанизація, давальний відмінок причини, дієслівне керування (друге), іменникове керування (перше), множина авторської скромності, наворотів форми, називний підсумковий, називний самостійний, орудний відмінок способу / порівняння, місця; первісно-недоконані дієслова, родовий віддалення / наближення, об'єкта / суб'єкта, цілого, матеріалу, приналежності, ознаки; синтаксичний галицизм, усномовна недбалість, чужонаціональний** та ін.): Тут дії мовця переносяться на все коло його знайомих, його сучасників абощо. Такого ми часто вживають автори книжок, ототожнюючи себе тим з читачами (т. зв. множина авторської скромності) (Шерех, 1951: 293); Появу такого стилістичного байдужого воно в безособових реченнях і можна вважати до певної міри синтаксичним галицизмом (Шевельов, 2003: 112); Проте, і такі випадки мають забарвлення певної усномовної недбалості, і літературна мова їх уникає (Шерех, 1951: 326).

Здебільшого пропоновані автором словосполучки подаються в лапках і / або після словосполучки **так званий**. Наприклад: Форма достоїн у цьому останньому прикладі веде нас до тих коротких прикметників, які вживаються тільки в поетичній мові. Вони творяться

довільно від більшості якісних прикметників, становлячи собою те, що можна б назвати парадоксально «архаїчним неологізмом» поетичної мови (Шерех, 1951: 226-227); «Другими відмінками» називають іменники або прикметники, які узгоджуються з іншим іменником, що стоїть у тому самому відмінку, в'яжучися з ним (на відміну від прикладки) через дієслово (Там само: 170); Але такі недоконані форми, що тоді мають значення повторюваної дії (т. зв. наворотові форми), вживаються рідко, і про їх незвичність свідчить між іншим і те, що вони можливі навіть не від усіх відповідних дієслів (Там само: 285).

Не заперечуючи того, що запозичення з інших мов збагачують українську мову, проф. Ю. В. Шевельов уважав, що їх тяжко ввести в мовлення простих людей і пристосувати до законів української мови: *Позичення з чужих мов збагачують нашу мову не тільки на нові слова, а і на нові афікси (§ 66). ... Можуть позичатися і цілі фразеологічні звороти, однак вони здебільшого лишаються набутком мови тільки інтелігенції, бо їх тяжко принатурити до законів даної мови: вони зберігають чужу вимову, а на письмі позначаються літерами і правописом мови, звідки їх узято* (Там само: 37).

Учений погоджувався з тим, що мова «повинна бути самобутня, чиста від усяких чужих впливів, незаймана» (Шевельов, 2002: 14), водночас, на його думку, часом буває тяжко провести чітку межу між питомим і запозиченим у мові: «Кінець-кінцем українська мова має надто багато спільних слів і виразів з іншими слов'янськими мовами і серед них чимало і запозичених. Але про багато таких позичень навіть наука не може сказати, хто саме і в кого саме позичив. Було б недоречно ці спільні елементи з мови якось елімінувати, вилучати. Вилучати мовець може схотіти тільки те, що він відчуває як чужорідне. Але при такому відчутті треба орієнтуватися на нормального, а не двомовного мовця» (Шевельов, 2003: 48).

Юрій Шевельов мав глибоке переконання, що «мова сама дає собі раду з чужими словами, поступово принатурюючи їх до своїх норм і законів». Тому, на його думку, «нормальний приплив чужих слів не шкодить розвитку мови й не порушує її цілісності, її системи, а часто збагачує її. У випадках однозначності свого слова і чужого загалом перевагу мусить мати своє слово, наприклад, у таких конкуренційних парах, як *відсоток – процент, поступ – прогрес, пішохід – тротуар, чорнило – атрамент, вистава – спектакль*. Але чуже слово

може лишитися як другорядний синонім, збагачуючи цим словник. Згодом воно може набрати особливого значення, вужчого або ширшого, і тоді воно стане особливо корисне. Так сталося з багатьма етранжизмами, позиченими в нашу мову» (Шерех, 1951: 45).

Хоча серед лінгвістичних термінів, уживаних Юрієм Шевельовим, багато питома українських мовних одиниць, у науковому ідіостилі вченого знаходимо й чимало іншомовних слів. Серед них **іменники**: *аккумуляція, дефініція, експансія, інтеграція, інтерференція, конгломерат, континуум, корелят, модифікації, регламентація* та ін.; **прикметники**: *афективний, дивергентний, дефінітивний, конвергентний, констатувальний, маргінальні* (побічний / другорядний), *прецизний* (точний), *секулярний, секундарний* (вторинний), *синтетичний* (цілісний), *тентативний* та ін.; **дієслова**: *імпонувати, імпортувати, превалювати, субстантивізуватися; прислівники: *тентативно* (невпевнено). Наприклад: *У зв'язку з загальним прискоренням темпу мови останній складник духів у нові часи послаблюється і відбувається процес монополізації їх* (Шевельов, 2002: 77); *Не підлягає сумніву що їй (Олені Курило. – І. Ш.) уявлялась синтетична праця в цьому напрямі, і не її провина, що цей задум лишився нездійсненим* (Там само: 23); *Крім іменника, в ролі підмета можуть виступати всі інші імена: займенник, числівник, прикметник. При цьому вони субстантивізуються, тобто вживаються вже не як назви прикмети або що, а як назви предметів...* (Шерех, 1951: 80). Іншомовні слова в термінах: «якого переважно й узяті далші приклади.*

Типовим для праць відомого мовознавця є зазначення українською відповідника іншомовного терміна в дужках: *Корелятами (відповідниками) займенника можуть бути жест мовця ...* (Там само: 257) або подання іншомовного варіанта терміна після українського: *При цьому можливі два типи розгортання гіпотактичного складного речення (які, крім того, самозрозуміло, можуть поєднуватися один з одним): поземий (горизонтальний) тип, або супідрядність, і доземий (вертикальний) тип, або ступневий зв'язок* (Там само: 120); *...струм видихового повітря прориває перепону і цим творить звук, що має тоді проривний, або експлозивний характер; або мовні органи зближаються один до одного, не змикаючися, і видихове повітря витворює звук тертям об стінки звуженого проходу. В цьому останньому випадку постають звуки, що звуться протисними, або фрикативними* (Там само: 372).

Стосовно синтаксису наукового мовлення Юрія Шевельова відзначимо функціонування конструкцій із дієслівними формами на **-но**, **-то**, а також препозитивних дієприслівникових зворотів: *...північно-українські дифтонги розглядано як проміжну стадію, що дотрималися досі на півночі, але колись характеризувала всю українську територію* (Шевельов, 2002: 76); *Бувши граматично залежним від присудка, дієприслівник логічно пов'язаний з підметом як виконавцем дії* (Шерех, 1951: 326); *Бувши своєрідним «мовним жестом», займенники можуть відповідати всім повнозначним частинам мови* (Там само: 257); *Виступаючи в ролі прикладки, іменник наближається значенням до прикметника* (Там само: 164).

Загалом незвичним для сучасного читача в наукових працях Юрія Володимировича може видатися вживання:

а) **деяких іменників у нетипових родових формах (аналіза, ареола, синтеза, метода, паратакса – ж. р., ідіом, деталь – ч. р.):** Цей зв'язок речень зветься паратакса (сурядність), а про ці речення ми скажемо, що вони пов'язані паратактично (сурядно) (Там само: 101); *...речення – викінчена будівля, де кожний деталь набирає осмисленого значення в системі цілого* (Там само: 73);

б) **м'якого «л» перед голосними і в кінці слова (бальянс, діяхронний, клясик, роля, позапляновий, деклярувати, польонізм, льокальний та ін.):** Традиційно роля прислівника більш при першому ступені прикметника полягала в тому, щоб окреслювати кількісну перевагу... (Там само: 244); Макаронічний виклад характеризував у XVI-XVII ст. мову деяких груп української шляхти і інтелігенції, які польонізувались і пересипали свою мову польськими й латинськими словами... (Там само: 44);

в) **слів із протетичним ј після голосного (ініціатива, спеціальний, геніальний, діалектологія, діяпазон, матеріял, реліаментация, клясифікація, плян та ін.):** Надмірна реліаментация вживання розділових знаків не була б корисна для письменницької в широкому розумінні слова творчості (Там само: 160); Родовий відмінок цілого або матеріялу, що показує при назвах частин те ціле, з якого вони взяті, близький до родового часткового при дієсловах... (Там само: 180);

г) **«т» замість «ф» у коренях слів (мітологічні боги, патос, катедра і т. д.):** З часткових праць згадаємо статтю О. Синявського «Спроба звукової характеристики літературної української мови»

(«Наукові записки Харківської Науково-дослідної катедри мовознавства») (Там само: 396);

г) **слів зі сполукою *ев* на позначення запозичених *eu / eo* і *ав* – для *ои*: (невтральний, февдальний, павза, кавзальний та ін.):** Якщо вилучити алохронізми всіх типів, то решта слів становить собою невтральний з діяхронного погляду лексичний фонд мови (Там само: 34); Між однорядними членами речення при відсутності павзи і часто скорочується в *й* ... (Там само: 103); Причинові (кавзальні) підрядні речення стосуються прямо або через відповідник до присудка головного речення, відповідаючи на запитання обставин причини (чому?) (Там само: 114).

Звертаємо увагу також на деякі лексеми в науковому мовленні Юрія Шевельова, що різняться від сучасних відповідників (**виклада-вець** (викладач), **дискутаннти** (особи, що беруть участь у дискусії), **засновки** (зародки), **захистувати** (захищати), **здебільша** (здебільшого), **м'якшитися** (пом'якшуватися), **назверх** (на перший погляд), **одність** (єдність), **одрубний** (відмінний), **перестарілий** (застарілий), **позичення** (запозичення), **позірний** (очевидний / яскравий), **постале явище** (що з'явилося), **посутньо** (істотно), **почасті** (частково), **при-натурений** (адаптований), **приступний** (доступний), **рівнобіжний** (однаковий), **рівнобіжно** (однаково), **розмірно** (відносно), **стичність** (подібність), **ширитися** (поширюватися) та ін.): Щодо наростків і приростків, то вигук їх не знає, можна вказати тільки на мало помітні засновки до їх постання (Там само: 358); От саме через ці точки стичности з прислівником і з дієприкметником дієприслівник може іноді наближатися до цих частин мови, частково або цілком утрачаючи дієслівні властивості (Там само: 327); Який зміст ховають формули? Вони означають, що російське *о в* засаді є само собі рівне і нормально виступає в цілковитій одності звука й функції (Шевельов, 2002: 119); Іменники жіночого роду третьої відміни становлять досить обмежену і одрубну групу серед загальної маси іменників (Ше-рех, 1951: 202).

Висновок

Наукове мовлення Юрія Шевельова відзначається образністю і колоритом, засвідчує прагнення вченого активізувати увагу читачів, пошук балансу між запозиченим і питомим у термінології. Науковому

ідіостилю видатного мовознавця притаманні використання художніх тропів і стилістичних фігур, персоніфікація абстрактних понять, уживання урочистих слів і фразеологізмів. Способами забезпечення логічності й аргументованості викладеного матеріалу в наукових працях Юрія Володимировича постають маркування черговості у викладі інформації, репрезентація причиново-наслідкових відношень, апелювання до раніше сказаного, анонсування подальшого викладу інформації, зокрема переходу до іншої теми, переконання шляхом спростування поширеної хибної думки, апелювання до очевидного, закономірностей і тенденцій, удавання до зіставлень та протиставлень, акцентування уваги на важливому, деталізування й уточнення, подання приміток.

Дослідження засобів вербалізації позитивного та негативного оцінювання в науковому ідіостилі Юрія Шевельова, а також способів і прийомів посилення та послаблення оцінки в його мовознавчих працях становлять перспективу наших подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Вакуленко, С.** (2016). Теоретична постава Юрія Шевельова в питаннях методології мовознавства. *Українська діаспора: проблеми дослідження. Тези доповідей міжнародної наукової конференції, 27–28 вересня 2016 р., м. Острого* (с. 118–119). Острого: Вид-во Національного університету «Острозька академія».
2. **Вакуленко, С.** (2014). Переклад наукового доробку Юрія Шевельова: здобутки та перспективи. *Юрій Шевельов учора, сьогодні, завтра. Збірка за підсумками наукових викладів у Харкові 30 жовтня 2013 р.* (с. 113–129). Харків: Майдан.
3. **Гриценко, П. Ю.** (2017). Професор Юрій Шевельов (Штрихи до портрета видатного мовознавця). *Юрій Шевельов: учений-гуманітарій, дослідник української мови і літератури* (с. 7–29). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна.
4. **Даниленко, А.** (2011). Юрій Шевельов у просторі національного мовознавства. *Прикарпатський вісник НТШ. Слово*, 2, 47–50.
5. **Даниленко, А.** (2000). Юрій Шевельов як історик східнослов'янських мов. *Записки НТШ*, 239: *Праці Філологічної секції*, 270–288.
6. **Масенко, Л.** (2008). «Те, що Грушевський зробив для української історії, я зробив для української мови». У *Шевельов Ю. Вибрані праці у двох книгах. Кн. 1: Мовознавство* (с. 4–25). Київ: Києво-Могилянська Академія.
7. **Масенко, Л.** (2014). Юрій Шевельов в українському мовознавстві ХХ сторіччя. *Юрій Шевельов учора, сьогодні, завтра. Збірка за підсумками наукових викладів у Харкові 30 жовтня 2013 р.* (с. 12–22). Харків: Майдан.
8. **Мойсієнко, В.** (2009). Питання історичної діалектології східнослов'янських мов у лінгвістичній спадщині Ю. Шевельова. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*, 843: *Серія Філологія*, 55, 33–38.
9. **Наєнко, Г.** (2010). Концепція історії української мови Юрія Шевельова: подолання міфів. У *Піскун В. М. та ін. (ред.) У Юрій Шевельов – виклик часу і відповідь науковця* (с. 97–105). Київ: МП Леся.
10. **Німчук, В. Ю.** (2009). Шевельов

і проблеми нашого правопису (до 100-річчя від дня народження Ю. Шевельова). *Українська мова*, 2, 95–101. 11. **Селігей**, П. (2010). Юрій Шевельов майстер наукового стилю. *Українська мова*, 4, 3–21. 12. **Скопненко**, О. І. (2011). Юрій Шевельов і вивчення білоруської мови. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур*, 14, 143–151. 13. **Ткач**, Л. (2014). Роль праць Ю. Шевельова в подоланні негативних стереотипних уявлень про стан, статус і розвиток української літературної мови в XIX – першій половині XX ст. *Юрій Шевельов – учора, сьогодні, завтра. Збірка за підсумками наукових викладів у Харкові 30 жовтня 2013 р.* (с. 23–49) Харків: Майдан. 14. **Черемська**, О. (2009). Погляди Юрія Шевельова щодо нормування української літературної мови (20–30-ті роки XX ст.). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*, 854: Серія Філологія, 57, 44–48. 15. **Шевельов**, Ю. (2003). *Внесок Галичини у формування української літературної мови*. Київ: Видавничий дім «КМ Академія». 16. **Шевельов**, Ю. (2002). *Портрети українських мовознавців*. Київ: Вид. дім «КМ Академія». 17. **Шевельов**, Ю. (1994). Чому общерусский язык, а не выбчоруська мова?: 3 проблем східнослов'янської глотогонії. *Дві статті про постання української мови*. Київ: Видавничий дім «КМ Academia». 18. **Шевельов**, Ю. (1998). *Українська мова в першій половині XX ст. (1900–1941): стан і статус*. Чернівці: Рута. 19. **Шерех**, Ю. (1951). *Нарис сучасної української літературної мови*. Мюнхен: Молоде життя.

REFERENCES

1. **Vakulenko**, S. (2016). Teoretychna postava Yuriia Shevelova v pytanniakh metodolohii movoznavstva [Yuriy Shevelev's theoretical position in linguistics methodology issues]. *Ukrainska diaspora: problemy doslidzhennia. Tezy dopovidei mizhnarodnoi naukovoï konferentsii 27–28 veresnia 2016 r., Ostroh – Ukrainian Diaspora: Problems of Research. Abstracts of the international scientific conference, September 27–28, 2016, Ostroh* (pp. 118–119). Ostrog: Vyd-vo Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» [in Ukrainian].
2. **Vakulenko**, S. (2014). Pereklad naukovoï dorobku Yuriia Shevelova: zdobutky ta perspektyvy [Translation of Yuriy Shevelev's scientific work: achievements and prospects]. *Yurii Shevelov uchora, sohodni, zavtra. Zbirka za pidsumkamy naukovykh vykladiv u Kharkovi 30 zhovtnia 2013 r. – Yuriy Shevelev yesterday, today, tomorrow. Collection based on the results of scientific presentations in Kharkiv on October 30, 2013* (pp. 113–129). Kharkiv: Maidan. [in Ukrainian].
3. **Hrytsenko**, P. Yu. (2017). Profesor Yuriy Shevelov (Shtrykhy do portreta vydatnoho movoznavtsia) [Professor Yuriy Shevelov (Touches to the portrait of the outstanding linguist)]. *Yurii Shevelov: uchenyi-humanitarii, doslidnyk ukrainskoi movy i literatury – Yuriy Shevelev: humanities scholar, researcher of the Ukrainian language and literature* (pp. 7–29). Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina [in Ukrainian].
4. **Danylenko**, A. (2011). Yuriy Shevelov u prostori natsionalnoho movoznavstva [Yuriy Shevelov in the field of national linguistics]. *Prykarpatskyi visnyk NTSh. Slovo – The Carpathian Herald of the National Science School. Word*, 2, 47–50 [in Ukrainian].
5. **Danylenko**, A. (2000). Yuriy Shevelov yak istoryk skhidnoslov'ianskykh mov [Yuriy Shevelov as a historian of East Slavic languages]. *Zapysky NTSh, 239: Pratsi Filolohichnoi sektiï – Notes of the National Academy of Sciences, 239: Works of the Philological Section*, 270–288 [in Ukrainian].
6. **Masenko**, L. (2008). «Te, shcho Hrushevskyy zrobyv dlia ukrainskoi istorii, ya zrobyv dlia ukrainskoi movy» [«What

Hrushevskiyi did for Ukrainian history, I did for the Ukrainian language»]. In Shevelov Yu. *Vybrani pratsi u dvokh knyzhakh. Book 1: Movoznavstvo – Selected works in two books. Book 1: Linguistics*. (pp. 4–25). Kyiv: Kyievo-Mohylianska Akademiia [in Ukrainian]. 7. **Masenko, L.** (2014). Yurii Shevelov v ukrainskomu movoznavstvi XX storichchia [Yuriy Shevelov in Ukrainian linguistics of the 20th century]. *Yurii Shevelov uchora, sohodni, zavtra. Zbirka za pidsumkamy naukovykh vykladiv u Kharkovi 30 zhovtnia 2013 r. – Yuriy Shevelov yesterday, today, tomorrow. Collection based on the results of scientific presentations in Kharkiv on October 30, 2013* (pp. 12–22). Kharkiv: Maidan [in Ukrainian]. 8. **Moisiienko, V.** (2009). Pytannia istorichnoi dialektolohii skhidnoslov'ianskykh mov u linhvistychnii spadshchyni Yu. Shevelova [Issues of historical dialectology of East Slavic languages in the linguistic heritage of Yu. Shevelov]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina, 843: Serii Filolohiia – V. N. Karazin Kharkiv National University Bulletin, 843: Series Philology*, 55, 33–38 [in Ukrainian]. 9. **Naienko, H.** (2010). Kontseptsiiia istorii ukrainskoi movy Yurii Shevelova: podolannia mifiv [Yuriy Shevelov's concept of the Ukrainian language history: overcoming the myths]. In Piskun V. M. ta in. (Eds.) In *Yurii Shevelov – vyklyk chasu i vidpovid naukovtsia – Yuriy Shevelov – the challenge of time and the scientist's response* (pp. 97–105). Kyiv: MP Lesia [in Ukrainian]. 10. **Nimchuk, V. Yu.** (2009). Shevelov i problemy nashoho pravopysu (do 100-richchia vid dnia narodzhennia Yu. Shevelova) [Shevelov and the problems of our spelling (to Yu. Shevelov's 100th anniversary)]. *Ukrainska mova – Ukrainian language*, 2, 95–101 [in Ukrainian]. 11. **Selihei, P.** (2010). Yurii Shevelov maister naukovoho styliu [Yuriy Shevelov is a master of scientific style]. *Ukrainska mova – Ukrainian language*, 4, 3–21 [in Ukrainian]. 12. **Skopnenko, O. I.** (2011). Yurii Shevelov i vyvchennia biloruskoi movy [Yuriy Shevelov and the study of the Belarusian language]. *Komparatyvni doslidzhennia slov'ianskykh mov i literatur – Comparative researchs on Slavic languages and literatures*, 14, 143–151 [in Ukrainian]. 13. **Tkach, L.** (2014). Rol prats Yu. Shevelova v podolanni nehatyvnykh stereotypnykh uiavlen pro stan, status i rozvytok ukrainskoi literaturnoi movy v XIX – pershii polovyni XX st. [The role of Yu. Shevelov's works in overcoming negative stereotypes about the state, status and development of the Ukrainian literary language in the 19th and the first half of the 20th centuries]. *Yurii Shevelov – uchora, sohodni, zavtra. Zbirka za pidsumkamy naukovykh vykladiv u Kharkovi 30 zhovtnia 2013 r. – Yuriy Shevelov yesterday, today, tomorrow. Collection based on the results of scientific presentations in Kharkiv on October 30, 2013* (pp. 23–49). Kharkiv: Maidan [in Ukrainian]. 14. **Cheremska, O.** (2009). Pohliady Yurii Shevelova shchodo normuvannia ukrainskoi literaturnoi movy (20-30-ti roky XX st.) [Yuriy Shevelov's views on the standardization of the Ukrainian literary language (20–30s of the XXth century)]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina, 854: Serii Filolohiia – V. N. Karazin Kharkiv National University Bulletin, 854: Series Philology*, 57, 44–48 [in Ukrainian]. 15. **Shevelov, Yu.** (2003). Vnesok Halychyny u formuvannia ukrainskoi literaturnoi movy [Galicia's contribution to the formation of the Ukrainian literary language]. Kyiv: Vydavnychiy dim «KM Akademiia» [in Ukrainian]. 16. **Shevelov, Yu.** (2002). *Portrety ukrainskykh movoznavtsiv [The portraits of Ukrainian linguists]*. Kyiv: Vyd. dim «KM Akademiia» [in Ukrainian]. 17. **Shevelov, Yu.** (1994). Chomu obshcherusskyi yazyk, a ne vybchoruska mova?: Z problem skhidnoslov'ianskoi hlotohonii [Why the common Russian language and not the Vibchorus language?: On the problems of East Slavic glottogony. Two articles on the

emergence of the Ukrainian language]. Kyiv: Vydavnychiy dim «KM Academia» [in Ukrainian]. 18. **Shevelov**, Yu. (1998). *Ukrainska mova v pershii polovyni XX st. (1900–1941): stan i status* [The Ukrainian language in the first half of the XXth century (1900–1941): state and status]. Chernivtsi: Ruta [in Ukrainian]. 19. **Sherekh**, Yu. (1951). *Narys suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy* [The essay on modern Ukrainian literary language]. Munich: Molode zhyttia [in Ukrainian].

Шкіцька Ірина Юрївна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності, Західноукраїнський національний університет; вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46020, Україна.

E-mail: i.shkitska@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-0252-8111>

Shkitska Iryna – Doctor of Science in Philology, Professor, Professor of the Department of Information and Sociocultural Activity, West Ukrainian National University; Lvivska Str., 11, Ternopil, 46020, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 31 березня 2024 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Шкіцька І. Ю. Науковий ідіостиль Юрія Шевельова. *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2024. Вип. 60 (до 100-річчя від дня народження заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філологічних наук, професора Сергія Івановича Дорошенка). С. 244–263. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.60.20>

АРА: Шкіцька, І. Ю. (2024). Науковий ідіостиль Юрія Шевельова. *Лінгвістичні дослідження*, 60 (до 100-річчя від дня народження заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філологічних наук, професора Сергія Івановича Дорошенка), 244–263. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.60.20>